

اهمیت هرس درختان پسته

نشست مشترک انجمن پسته ایران با کارشناسان

برخی مباحث مورد اختلاف باغبانی مرتبط با هرس همچون اثر سرشاخه زنی و شاخه بُری در میزان بار محصول، جوان‌سازی یا تغییر پیوند، برش درخت به منظور تغییر پیوند از زیر پیوند یا از بالای پیوند مطرح و مورد بحث و تبادل نظر حاضرین قرار گرفت. هر چند به دلیل نبود تحقیقات جامع و کامل و تناقضات و عدم اطمینان‌های بسیار، برخی از این موضوعات به جمع‌بندی نهایی نرسید، اما تبادل تجربه در این زمینه صورت گرفت.

برخی از تجارب و پیشنهادهای در این زمینه به این شرح می‌باشند:

* هرس فرم برای درختانی است که هنوز به مرحله باردهی نرسیده‌اند که معمولاً از سال سوم شروع می‌شود و تا سال هفتم و هشتم ادامه پیدا می‌کند. در کشت‌های نعنایی و متراکم این هرس امکان پذیر نیست.

* هرس باردهی که برای درختان بارده انجام می‌شود، شامل سربرداری برای مناطق با شرایط مناسب رشدی و هرس تنک شاخه بیشتر در مناطقی شبیه رفسنجان صورت می‌گیرد. هرس تنک شاخه در سال قبل از سال پرمحصول و با هدف تعدیل سال‌آوری و تقویت خوشه‌ها انجام می‌شود و بدین منظور حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد شاخه‌های بارده حذف می‌شوند.

* حذف پاچوش‌ها، شاخه‌های خشکیده و آفت زده و بیمار نیز جزو برنامه عمومی هرس هستند.

* در یک تحقیق چهار ساله بر روی ارقام احمد آقایی و اکبری سربرداری (Topping) روی بیش از یک سوم تاج درخت انجام شد و نتایج حاکی از آن است که سربرداری موجب کاهش برداشت نخواهد شد.

* سربرداری در مناطق مختلف و با توجه به شرایط رشدی، سن درخت و آب و خاک، متفاوت است. مثلاً در فیض آباد خراسان به‌واسطه رشد زیاد شاخه‌ها این کار انجام می‌شود و شاخه‌های بالای ۳۰ سانتی‌متر را سربرداری می‌کنند، ولی در شرایط رفسنجان این میزان رشد نداریم و شرایط آن متفاوت می‌شود.

* از قدیم کشاورزان می‌گفتند زمانی درخت محصول خوبی می‌دهد که وسط درخت بار داشته باشد، زمانی که سربرداری انجام می‌شود داخل درخت محصول زیاد می‌شود.

* در بسیاری از مناطق جدید توصیه می‌کنیم که اصلاً هرس نکنند، چون مطمئن هستیم که اگر هرس کنند درخت را از بین می‌برند؛ به عنوان مثال درخت اکبری نسبت به شاخه‌بری حساس است و موجب کاهش عملکرد می‌شود و درخت برای دو سه سال محصول نمی‌دهد.

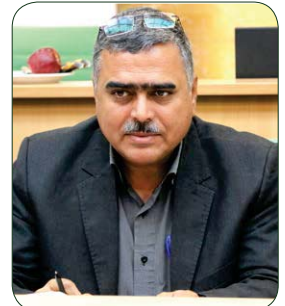
* در شرایطی که درختان باغ به‌واسطه اقلیم، آفت و آفتاب سوختگی و تغذیه نامناسب و به‌طور کلی عدم رسیدگی وضعیت نامناسبی دارند، می‌توان با هرس سنگین درختان را جوان‌سازی کرد.

* در باغ‌هایی که جوان‌سازی انجام می‌شود، بحث آفتاب سوختگی جدی است و باید این عارضه را در نظر گرفت و از سایه‌انداز و یا از مواد پوششی (کاتولین و رنگ‌های گیاهی) برای محافظت تنه درختان استفاده کرد.

* در گذشته و در شرایط آب و خاک و رشد مناسب، باغداران باتجربه توصیه می‌کردند که در درختان جوان فقط سر شاخه‌های خشک را بگیرند و هیچ شاخه دیگری بریده نشود، ولی در حال حاضر با توجه به شرایط موجود باید هرس‌ها شدیدتر و سنگین‌تر انجام شود. نباید به سبک دیگر کشورها

نگرانی از تکرار و توسعه اشتباهات رایج در زمینه هرس درختان پسته، انجمن پسته ایران را بر آن داشت تا در تاریخ ۲۵ مهرماه سال جاری نشست مشترک با جمعی از اساتید دانشگاه، کارشناسان و باغداران عضو انجمن را میزبانی کند.

در این جلسه، **حسین حکم آبادی**، عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات پسته دامغان با اشاره به افزایش سطح زیر کشت پسته در سایر مناطق کشور نسبت به ترویج روش‌های نامناسب در هرس درختان در این مناطق افزود: هنوز یک دستورالعمل جامع و مصور راجع به هرس درختان پسته وجود ندارد و این یک نقص بزرگ برای ترویج روش صحیح هرس

محسوب می‌شود. وی گفت تولید محتوای تصویری و فیلم آموزشی در رابطه با روش‌های صحیح هرس از نیازهای ضروری است و باید برای تولید آن برنامه‌ریزی کرد. وی اضافه کرد: متأسفانه در زمینه هرس با کمبود یا نبود هرس کار خوب مواجه هستیم و از این منظر خسارت‌های زیادی به تولید پسته کشور وارد می‌شود و این موضوع نیازمند چاره‌اندیشی است.

علی اسماعیل پور، رئیس پژوهشکده پسته ضمن بر شمردن برخی اشتباهات رایج در هرس درختان پسته گفت: عملیات هرس یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های باغبانی است، در حالی که اهمیت هرس از تغذیه درخت کمتر نیست، ولی در بسیاری از باغ‌ها می‌بینیم که هرس را با هدف آزاد کردن مسیر ادوات و توسط پرسنل ناکارآمد انجام می‌دهند. دکتر

اسماعیل پور گفت: کارگر هرس کار باید حداقل شناخت‌هایی را نسبت به جوانه‌های گل، شاخه‌های بارده، زاویه انشعاب شاخه‌ها، و سن شاخه داشته باشد. وی افزود: متأسفانه منابع مدون در رابطه با هرس کم و محدود است، در حالی که نحوه هرس بسته به شرایط آب و خاک، رقم و سن درخت متفاوت می‌باشد. در مناطقی مثل کرمان هرس باردهی نیاز است، در حالی که در مناطق جدید هرس فرم دهی و تربیت نیاز است. وی گفت: دستورالعمل هرس باردهی در پژوهشکده پسته در دست تدوین است و به‌زودی منتشر خواهد شد. در این دستورالعمل اصول کلی و فیزیولوژیک درخت در یک بخش و اصول هرس ارقام مختلف بصورت جداگانه گردآوری خواهند شد.

در ادامه جلسه موضوع نبود نیروی آموزش دیده و ماهر در زمینه هرس به عنوان یکی از کاستی‌های عمده در باغداری پسته ایران مطرح شد و حاضرین نظرات خود را راجع به راهکارهای بالقوه برای این موضوع به اشتراک گذاشتند.

از دیگر مباحث مطرح شده در این جلسه، هم‌فکری و نظرخواهی راجع به

حذف شوند.

جمع بندی:

- ظرف یک ماه آینده دستورالعمل ساده توسط پژوهشکده برای درختان تربیت شده و با فاصله مناسب و برای درختان با وضعیت نامناسب و با کشت نعنایی برای ارقام مختلف پسته تدوین شود و پس از تأیید انجمن پسته ایران چاپ و منتشر شود.
- بر مبنای دستورالعمل آماده شده برای هرس، با کمک معاونت ترویج وزارت جهاد کشاورزی محتوای تصویری شامل فیلم و بروشور تهیه، تولید و در بین باغداران توزیع شود.
- شرایط مختلف باغ‌های پسته در مناطق مختلف از لحاظ نحوه کاشت، ارقام و دیگر شرایط تعریف شود.
- یک دوره تخصصی هرس توسط انجمن پسته ایران همراه با اعطای مدرک برگزار شود.

درختان را خصوصاً در ارقام فندقی و کله قوچی خیلی خالی کنیم و آنها را در معرض آفتاب‌های تیر و مرداد قرار دهیم که خود این کار موجب سرخشکیدگی شاخه‌ها می‌شود.

* در اقلیم خشک و با رطوبت کم باید از طبیعت درس بگیریم؛ مثلاً نگاه کنیم به درخت بنه که تاج آن توپُر است که این فرم موجب می‌شود تعادل رطوبتی در داخل تاج حفظ شود. در مناطق شور و کم آب هر چه شاخه بُری کمتری صورت بگیرد، ضرر کمتری دارد.

* سربرداری در باغ‌های جوان و باغ‌های جوانسازی و بازسازی شده باعث می‌شود تا تاج درخت پُرتَر شود و وضعیت درختان بهتر شود. درختان مسن خصوصاً درختان کله قوچی نیاز به هرس شدید دارند و بدون آن شاخه‌ها دوباره وارد فاز رویشی نمی‌شوند. در درختان اکبری اصلاً نباید از اهر استفاده کرد و هرس صرفاً با قیچی و محدود به گرفتن ناخنک و سرشاخه‌زنی باشد.

* برای تغییر پیوند کله قوچی به ارقام دیگر، افراد باتجربه توصیه می‌کنند که درخت حتماً از زیر پیوند بریده شود، اما بریدن از بالای پیوند هم مسئله‌ای ایجاد نکرده و همچنین تغییر پیوند فندقی با وجود میان پایه باعث بروز مشکلی نشد.

* هرس سنگین و تغییر پیوند در زمان تنش یا پس از سال پُر بار ممکن است منجر به خشک شدن درخت شود.

* جوان‌سازی کله قوچی نسبت به تغییر پیوند آن در شرایطی که عوامل اقلیمی و شوری آب عامل محدود کننده نباشد جواب بهتری داده است.

* شاخه‌های عمودی رشد رویشی دارند، شاخه‌های افقی رشد زایشی دارند و شاخه‌های مورب رشد بینابینی یعنی رشد رویشی مناسب با تولید جوانه زایشی دارند.

* برای کنترل رشد تیرماهی فندقی در ماه‌های فروردین و اردیبهشت ازت می‌دهند و ازت خرداد را قطع می‌کنند.

* استفاده از چسب باغبانی برای جای برش‌ها در زمستان و اردیبهشت عملکرد متفاوتی دارد.

* رشد شاخه در درخت بارده هر زمان بالای ۳۰ سانتی‌متر شود باید آن شاخه حذف شود، این شاخه‌ها در درختان جوان بهتر است در زمستان

